

# افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد  
همه سر به سر تن به کشتن دهیم

بدین بوم و بر زنده یک تن مباد  
از آن به که کشور به دشمن دهیم

[www.afgazad.com](http://www.afgazad.com)

[afgazad@gmail.com](mailto:afgazad@gmail.com)

Historical

تاریخی

م. چلنگریان  
۰۶ جون ۲۰۱۶

## فرزندان سلیمان میرزا-۱

نگاهی به تاریخ حزب توده ایران و رابطه آن با جنبش‌های اجتماعی

جلد اول: از تأسیس تا بهمن ۱۳۲۷

و

حزب توده و جنبش کارگری ایران

### مقدمه

در عرصه سیاسی به هر طرف که سر بر می‌گردانی سایه سنگین حزب توده را می‌بینید. سایه سنگینی که همچون موریانه، رادیکال‌ترین جنبش‌های اجتماعی، انقلابی‌ترین سازمان‌های سیاسی را می‌جوّد و بعد با صمغ دهانش تکه‌های جویده شده را با طرح خود دوباره بازسازی می‌کند. اما هر بار با شکل و شمایلی جدید . . .

مبارزه با حزب توده تنها مبارزه با یک حزب سیاسی تجدیدنظرطلب (رویزیونیست) نیست. مبارزه با حزب توده تنها برخورد با یک رخداد سیاسی روز نیست. مبارزه با حزب توده در حقیقت مبارزه با یک گرایش قدرتمند تئوریک بین‌المللی است که بیش از ۷۰ سال است جنبش کارگری و کمونیستی جهان را تحت تأثیر قرار داده است. گرایش قدرتمندی که جنبش ضد سرمایه‌داری طبقه کارگر را به انحراف کشیده، با فریب و معامله‌گری برای رسیدن به قدرت، لباس مارکسیسم به تن کرده به چشمان حقیقت‌جوی کارگران و کمونیست‌های جهان خاک پاشیده است.

این گرایش سعی دارد تا جناحی از سرمایه‌داری را در قامت یک دولت متمرکز و برنامه‌ریز به قدرت رساند. به همین دلیل بارها و بارها به بورژوازی ملی و خورده بورژوازی مرتجع کشورها آویزان شده و خنجرش را از پشت به کمر کارگران و زحمت‌کشان فرو کرده است. از کارگران خواسته تا از مبارزه برای ایجاد صف مستقل دست برداشته و تابع دستورات تئوریک احزاب پیرو "اردوگاه" باشند!

ریشه‌های تاریخی این گرایش از "سرمایه‌داری بین‌المللی" از یک سو به سنت "بین‌الملل (انترناسیونال) دوم" و کسانی چون "کارل کائوتسکی" بر می‌گردد و از سوی دیگر ریشه در "حزب کمونیست اتحاد جماهیر شوروی" و مناسبات تولیدی «سرمایه‌داری دولتی» در این کشور دارد.

این گرایش با مذهب و ناسیونالیسم تحت عنوان «دمکراتیسم انقلابی» سازش می‌کند، دولت متمرکز طبقاتی را به جای خودگردانی سوسیالیستی می‌نشانند، سندیکای سازشکار و یا دولتی را بر جای تشکل‌های رادیکال و ضد سرمایه‌داری پرولتاریا می‌گذارد و در یک کلمه آموزه‌های انقلابی-دیالکتیکی و رادیکال مارکسی را وارونه و قلب می‌نماید.

حزب توده فرزند چنین گرایش بین‌المللی است و از انواع و اقسام سلاح‌های ایدئولوژیک و تجارب جهانی آن بهره برده است. این حزب در طول ۷۴ سال فعالیت علنی، نیمه‌علنی و مخفی خود وظیفه‌اش را به خوبی و درستی انجام داده است و با تحریف تاریخ جنبش کارگری و کمونیستی ایران هر روز به جذب نیروهای جدیدی در صفوف خود می‌پردازد. از جناح‌های مختلف بورژوازی به بهانه «استفاده از تضادها» حمایت می‌کند. صف مستقل و غیر وابسته را نادیده گرفته و یا تخریب و بی‌اعتبار می‌کند و برای رهائی به دنبال «نیروی مترقی خارجی» می‌گردد!

از نظر تاریخی حزب توده در عین حال سازمانی فراگیر بود که توانست در مقاطع مختلف تاریخی به جذب نیرو از میان روشنفکران کشور بپردازد. به همین دلیل نسلی از نویسندگان، مترجمان و ادیبان خوشنام ایران را در صفوف خود جا داده و با انتشار ادبیات سیاسی چپ بین‌المللی آن‌ها را از چهارچوب ادبیات و شعر سنتی رها کرده، دورنمایی وسیع را در پیش چشمان آنان قرار دهد. این خود باعث پرورش و تکامل نسلی از روشنفکران ایران شد. اما از سوی دیگر چهارچوب‌های خشک ایدئولوژیک (که دقیقاً از چهارچوب‌های مشخص شده حزب کمونیست اتحاد شوروی گرفته شده بود) باعث گردید تا طیفی از این روشنفکران که آزاداندیش‌تر بودند از آن صف جدا شوند.

حزب توده توانست با بهره‌گیری از تعدادی از کادرهایش که به زبان‌های روسی، فرانسه و انگلیسی مسلط بودند با ترجمه تعداد قابل توجهی از آثار مارکس، انگلس و لنین (که البته دست‌چین شده هم بودند) اولین حزب مرجع در ارائه منابع تئوریک مارکسیستی در ایران باشد. با استفاده از این سلاح بود که توانست در ایجاد شکاف و انشعاب در میان احزاب مختلف سیاسی (مانند سازمان چریک‌های فدائی خلق ایران، سازمان رزمندگان آزادی طبقه کارگر، حزب دموکرات کردستان و...) تأثیر مهمی داشته باشد.

قدرت سازماندهی این حزب در سال‌های ۱۳۲۱ تا ۱۳۳۲ خ. در صفوف طبقه کارگر شهری نیز قابل توجه بود. به همین دلیل سبک کار سندیکالیستی و سازشکارانه مورد قبول این حزب در بین کارگران ایران جای باز کرده، به عنوان سنتی از سازماندهی (تا به امروز) ماندگار شد.

حزب توده در هر کجا که صدائی مستقل از صدای خود را شنیده باشد یا هر جنبش اجتماعی را در جهت نیات و خواست‌هایش نبیند با تمام قوا آن صدا و حرکت را تخریب کرده و در منظر عمومی بی‌اعتبار می‌سازد، بر پیشانی فعالان شاخص آن مهر «جاسوسی»، «انحراف» و... می‌زند.

حزب توده هیچ‌گاه مبارزه جدی و پیگیری را در طول تاریخ حیات خود علیه اسلام شیعی انجام نداده و حتا در برهه‌های سرنوشت‌ساز تاریخی به دفاع بی‌چون و چرا از مذهب پرداخته است.

گرایش توده‌ئی را تنها در اعضاء و هواداران حزب توده نمی‌یابید: گرایش توده‌ئی حتا در نزد کسانی که این حزب را نفی می‌کنند، نیز پیدا می‌شود: نزد بازماندگان گرایش‌های مختلف فدائی، در فعالان کارگری دهه ۶۰، در برخی از هواداران سابق جریانات خط‌سه و...

تشخیص این گرایش آسان است: هر کجا که به جای امید بستن به سازماندهی کارگران و توده‌ها به یکی از جناح‌های بورژوازی دل بستند و به پای صندوق‌های رأی شتافتند، بدانید حزب توده در آن جا زنده است. هر کجا که در مبارزه علمی و تئوریک علیه اسلام سیاسی تعلل شد و یا این مبارزه نفی گردید بدانید اندیشه توده‌ئی در آن جا وجود دارد. هر کجا اتحاد جماهیر شوروی مرده سابق در قامت روسیه پوتینی تجلی پیدا کرد بدانید این حزب حی و حاضر است. هر

کجا که به جنبش زنده و پویای طبقه کارگر و مردم کردستان بی‌اعتنائی شد و یا آن جنبش انقلابی را تخریب نمودند بدانید جای پای حزب توده و گرایش آن مرموزانه در حال فعالیت است . . .

از گرایش بین‌المللی مادر و از عملکرد حزب توده کوتاه سخن گفتیم اما باید به نکته مهمی بپردازم و آن این است که حزب توسط فردی پایه‌گذاری شد که خود مظهر چپ رفرمیست و غیر انقلابی بود و ویژگی‌های مبارزاتی او در عرصه سیاسی، نزدیک به ۷۴ سال عملکرد حزب توده باقی ماند. آری! از "سلیمان میرزا اسکندری" سخن می‌گویم که حزبش ۷۴ سال با مشی و مرام او پیش رفت. حتا زمانی که برای به انحراف کشیدن انقلاب سترگ مردم ایران (بهمن ۱۳۵۷ خ.) سرخ‌ترین پرچم را به دست گرفته بود، در همان زمان همچون سلیمان میرزا سازش با مذهب، ائتلاف با بورژوازی ملی و خُرده بورژوازی ارتجاعی را آئینه تمام‌نمای خود قرار داده بود.

من قصد دارم تا در مجلداتی چند به اختصار و با تکیه بر منابع مختلفی که درباره تاریخ حزب توده ایران وجود دارد چهره واقعی و تاریخی این سازمان سیاسی را برای نسل جوان به تصویر بکشم. بنا بر این مخاطبان این کتاب در درجه اول جوانان هستند. جوانانی که از تاریخ مستند این حزب اطلاعات دقیق و منسجمی ندارند. به همین دلیل یا حزب توده را نماد واقعی کمونیسم در ایران می‌بینند و از کمونیسم و آموزه‌های انقلابی‌اش بی‌زار می‌شوند و یا به عکس این حزب را تنها منبع کمونیسم دانسته و به دام‌های پیدا و پنهانش می‌افتند. تنها راه برای گریز از این دو کژراهه، دانستن تاریخ واقعی این حزب و گرایش داخلی و بین‌المللی‌اش است.

نکته دیگر این است که سخن پیرامون تاریخ حزب توده بسیار وسیع‌تر از آن چیزی است که من بر روی کاغذ آورده‌ام، اما روش کار من بر جمع و فشرده کردن مباحث است تا مطالعه آن راحت‌تر باشد. در حقیقت من تاریخچه حزب را به رشته تحریر درآورده‌ام. درجه ای که من به تاریخ حزب نگریسته‌ام کمونیسم مارکسی و جنبش ضد سرمایه‌داری طبقه کارگر در ایران و جهان است. طبیعتاً نوشته من با سکتاریسم و رفرمیسمی که حزب کمونیست شوروی، احزاب اردوگاهی از جمله حزب توده و یا جریان‌های چریکی یا "مائویستی" به آن معتقدند، دارای مرزبندی است.

در جلد نخست به تاریخچه حزب از زمان تأسیس تا بهمن [دلو] ۱۳۲۷ خ. (انحلال رسمی حزب از سوی دولت وقت) و همچنین نقش حزب توده در جنبش کارگری ایران پرداخته شده است. امیدوارم در مجلدات بعدی بتوانم دوران‌های بعدی از تاریخ حزب تا به امروز و نقش آن در میان نظامیان، روشنفکران و رابطه آن با مذهب بپردازم.

در این راه نقدها و نقطه نظرات شما می‌تواند در پر بار کردن این مجموعه بسیار مؤثر باشد.

### م. چلنگریان

آذرماه [قوس] ۱۳۹۴

### افزوده ناشر:

پورتال "افغانستان آزاد-آزاد افغانستان" افتخار دارد، باز هم بحثی را به میان اندازد که حد اقل بین رسانه های نوشتاری افغانستان، درباره کمتر بین تماسی به شکل سیستماتیک و همه جانبه گرفته نشده است. خلاف تصور آنهایی که گاهی گمان می‌کنند در ضدیت با سیاست های نشراتی پورتال زمزمه می‌نمایند، که گویا پورتال بیشتر توجهش را به مسایل بین المللی معطوف می‌دارد، برخورد نسبت به "حزب توده ایران" با پیوند تنگانی که بین این حزب و تمام جناح های به اصطلاح "حزب دموکراتیک خلق افغانستان" اعم از خلق و پرچم و سایر رویزبونیست ها، وجود داشته و دارد و در بیشتر مواقع، حزب توده ایران برای نهاد های مشابه در افغانستان، حیثیت "مادر دومی" و نماینده مادر اولی شان یعنی "حزب کمونیست

بلشویک شوروی" را ایفاء نموده است، بررسی عالمانه از ماهیت آن حزب، در واقع می تواند به درجات معینی بررسی از سیاست ها، خطوط ایدئولوژیک و روابط جواسیس افغان شوروی امپریالیستی بین هم و بین آنها و با داران شان به شمار آید.

ما به نویه خود مطالعه این اثر را به خصوص در زمان کنونی، که عده ای از پرچی های مخفی تلاش دارند تا جنایتکاران خلق و پرچم را برائت دهند، به تمام خوانندگان عزیز پورتال، به خصوص آنهایی که از یک جانب خواهان داشتن درک روشنی از تاریخ کشور خویش هستند و از جانب دیگر، عزیزان شان را حین حاکمیت مزدوران روس از دست داده و یا خود شان، از ظلم و تعدی آنها عذاب کشیده اند، تقدیم می داریم.

اداره پورتال AA-AA